ISNN 3030-3907

2026/3
VOLUME 8

DEVELOPMENT OF SCIENCE

ILMIY JURNAL

Development of science

Ilmiy jurnal

2026/3 VOLUME 8

ISSN 3030 -3907

Ilmiy jurnal OAK rayosatining 2024 yil 27 sentabrdagi 361-son qaroriga asosan 02.00.00 kimyo fanlari hamda 2025 yil 12 fevral 367- son qaroriga asosan 05.00.00 texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:
Temirov Alisher Hoshim o‘g‘li – texnika fanlari falsafa doktori (PhD),Dotsent.
TAHRIRIYAT KENGASH RAISI:
Fozilov Sadriddin Fayzullayevich – texnika fanlari doktori, professor
TAHRIRIYAT KENGASH A’ZOLARI

TEXNIKA FANLARI/ TECHNICAL SCIENCES/ ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

Bozorov G‘ayrat Rashidovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Abdurahmonov Olim Rustamovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Adizov Bobur Zamirovich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, professor
Hayitov Ruslan Rustamjonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Jumayev Qayum Karimovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Berdiyev Dorob Murodovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor
Maxmudov Rafiq Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Tilloyev Lochin Ismatilloyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Raxmonov Qahramon Sanakulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Barakayev Nusratullo Rajabovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor.
Jo‘rayev Xayrullo Fayziyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Panoyev Erali Rajabboyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Ataullayev Sherzod Nabiullyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Malik Negmurodovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Axmedova Ozoda Bahronovna
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti.
Safarov Bahri Jumayevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Xaydarov Axtam Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Safarov Jasur Alijon o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Асадова Раъно Дилмуратовна
Тошкент Давлат техника университети доценти

KIMYO FANLARI/ CHEMICAL SCIENCES/ ХИМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Axmedov Voxid Nizomovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Umarov Baqo Bafoyevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Kodirov Abduaxad Abduraximovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Qurbonov Mingniqul Jumagulovich
Qarshi davlat Universiteti, dotsent
Turemuratov Sharibay Naurizbaevich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Qoraqalpog‘iston bo‘limi Bosh ilmiy kotibi, professor
Tursunov Kaxor Shonazarovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Do‘stov Hamro
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Panoyev Nodir Shavkatovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Olimov Bobur Bahodir o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Kasimov Sherzod Abduazimovich
Termiz Davlat Universiteti, professor.
Aliqulov Rustam Valiyevich
Termiz Davlat Universiteti, professor
Tropov Xamza Tursunovich
Samarqand Davlat Universiteti, professor

IQTISODIYOT FANLARI/ ECONOMICS/ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Nizamov Aslitdin Badreddinovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Boboyev Akmal Choriyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Ergashxojayeva Shaxnoza Djasurovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Saidaxmedova Nodira Ilxomovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Muxsinov Bekzod Toxirovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shakarov Qulmat Ashirovich
Renessans ta'lim universiteti,dotsent.
Jumaeva Zulfiya Qayumovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Norova Salomat Yusupovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Avezova Shaxnoza Maxmudjonovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Jalilov Jamshid G‘anijonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, dotsent
Xasanova Gulruh Djumanazarovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

PEDAGOGIKA FANLARI/ PEDAGOGICAL SCIENCES / ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Siddiqova Sadoqat G‘afforovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Zoyirov Erkin Xalilovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, DSc, professor
Gaffarov Feruz Hasanovich
Puchon Universiteti, *professor*
Ruziyev Davron Yuldashevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Muradova Firuza Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Yunusova Gulandon Samiyevna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
To‘xtayeva Zebo Sharifovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Navro‘zova Gulchixra Nigmatovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Uzoqova Laylo Polvonovna
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.
To‘raqulova Marjona Qiyom qizi
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Muradova Zarina Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Sanjar Aslonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shodiyev Jahongir Jo‘raqulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent
Gaffarov Laziz Hasanovich
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.

Tahririyat a’zolarning to‘liq ro‘yxati jurnalning www.devos.uz saytida keltirilgan.

Tahririyat hay’ati a’zolarining tarkibini o‘zgartirish hamda qo‘shimcha kiritish yoki tahririyat a’zoligidan chiqarish bosh muharrir tomonidan amalga oshiriladi.

ISSN 3030-3907

Development of science ilmiy jurnali 2024 yil 15 aprel kuni №256445 sonli guvohnoma bilan Davlat ro‘yxatidan o‘tgan.

To‘plam elektron ko‘rinishda (pdf formatida) mualliflarga taqdim etiladi. To‘plamga kiritiladigan maqolalarning mazmuni, ulardagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligiga hamda har qanday fikr - mulohazalarga mualliflarning o‘zlari mas’ul hisoblanadilar. Talablarga javob bermaydigan maqolalar to‘plamga kiritilmaydi. Tashkiliy qo‘mita maqola matnini qisqartirish, qisman tuzatish kiritish, seksiyalarga joylashtirish huquqiga ega.

ISSN 3030-3907

KOREYS MAQOLLARIDA METAFORA VA RAMZLARNING LINGVOPOETIK XUSUSIYATLARI

Misirov Davronxon Nosirxon o‘g‘li
Oriental Universiteti “Tillar 2” kafedrasi Stajor o‘qituvchisi
E-mail: misirovdavronxon@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada koreys hamda o‘zbek xalq maqollarida uchraydigan metafora va ramzlarning lingvopoetik xususiyatlari qiyosiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Maqollar xalq og‘zaki ijodining qadimiy qatlamlaridan biri bo‘lib, ular orqali milliy tafakkur, ijtimoiy qadriyatlar, axloqiy me’yorlar va madaniy qarashlar ifodalanadi. Koreys maqollarida uchraydigan yo‘lbars, bambuk, ilon, tulki, it, tovuq, maymun kabi obrazlar xalqning tabiatga munosabati, mental xususiyatlari va konfutsiylik an’analari bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, ular yordamida jamiyatdagi xulq-atvor me’yorlari ramziy shaklda aks ettiriladi. Tadqiqot davomida metafora va ramzlarning semantik qatlamlari, sintaktik ixchamlik, obrazlilik, ritmik tuzilish hamda badiiy ifoda vositalari lingvopoetik nuqtayi nazardan yoritiladi. Shuningdek, koreys va o‘zbek maqollarining umumiy jihatlari hamda milliy o‘ziga xos tomonlari aniqlanadi.

Kalit so‘zlar: metafora, ramz, maqol, lingvopoetika, obrazlilik, semantika, koreys maqollari, o‘zbek maqollari, madaniy kod.

Аннотация. В данной статье рассматриваются лингвопоэтические особенности метафор и символов в корейских и узбекских пословицах на основе сравнительно-теоретического анализа. Пословицы как древняя форма устного народного творчества отражают национальное мировоззрение, духовные ценности, социальные отношения и культурное мышление народа. Особое внимание уделяется символическим образам, широко представленным в корейских пословицах, таким как тигр, бамбук, змея, лиса, собака, курица и обезьяна, которые выражают поведенческие модели и нравственные представления общества. В статье анализируются семантические уровни метафор, их синтаксическая компактность, художественная выразительность, образность и ритмическая организация. На основе сопоставительного анализа выявляются сходства и различия в языковом и культурном восприятии корейского и узбекского народов, а также определяется роль пословиц в формировании культурного кода и национального мышления.

Ключевые слова: метафора, символ, пословица, лингвопоэтика, образность, семантика, корейские пословицы, узбекские пословицы, культурный код.

Annotation. This article examines the linguopoetic features of metaphors and symbols in Korean and Uzbek proverbs through a comparative and theoretical

ISSN 3030-3907

approach. Proverbs, as one of the oldest forms of oral folk creativity, reflect national worldview, spiritual values, social relations, and cultural cognition. Particular attention is paid to symbolic images frequently found in Korean proverbs, such as the tiger, bamboo, snake, fox, dog, chicken, and monkey, which symbolically represent behavioral patterns and moral concepts within society. The study analyzes semantic layers of metaphors, syntactic conciseness, artistic expression, imagery, and rhythmic structure as linguopoetic elements. Through comparative analysis, the similarities and differences between Korean and Uzbek proverbs are identified, revealing their role in shaping cultural codes and collective thinking.

Keywords: metaphor, symbol, proverb, linguopoetics, imagery, semantics, Korean proverbs, Uzbek proverbs, cultural code.

KIRISH.

Maqollar xalq og‘zaki ijodining eng qadimiy va barqaror janrlaridan biri bo‘lib, ularda xalqning hayotiy tajribasi, dunyoqarashi, axloqiy qarashlari va falsafiy kuzatuvlari qisqa, ammo mazmunan chuqur shaklda mujassamlashgan. Har bir maqol ortida ko‘p asrlik ijtimoiy tajriba, milliy tafakkur va badiiy umumlashtirish mavjud. Filologik yondashuv nuqtayi nazaridan maqollar til, madaniyat va tafakkur o‘zaro kesishadigan murakkab hodisa sifatida qaraladi.Maqollar tarkibida metafora, metonimiya, ramz, qiyoslash va parallelizm kabi til vositalari faol qo‘llanib, ular xalq tafakkurining til orqali ifodalangan modeli sifatida namoyon bo‘ladi. Koreys maqollarida ayniqsa metaforik obrazlar keng tarqalgan bo‘lib, ular orqali jamiyatdagi tartib, intizom, kattalarga hurmat, sadoqat va axloqiy qadriyatlar ifodalanadi. Hayvonlar obrazining keng qo‘llanishi koreys metaforik tafakkurining muhim xususiyatlaridan biridir.Turli xalqlarda hayvonlarga yuklanadigan ramziy ma’nolar farqlanadi. Koreys madaniyatida yo‘lbars kuch va xavfni, bambuk poklik va qat’iyatni, ilon ehtiyotkorlikni, tulki ayyorlikni, it esa vaziyatga qarab sadoqat yoki pastlikni anglatishi mumkin. Shu sababli koreys maqollaridagi metaforalarni to‘liq anglash madaniy kontekstni hisobga olishni talab etadi. Mazkur tadqiqotda koreys maqollaridagi metafora va ramzlar o‘zbek maqollari bilan qiyosiy asosda o‘rganilib, ikki xalq tafakkuridagi umumiylik va farqlar aniqlanadi.

Koreys xalq og‘zaki ijodida maqollar (속담 — *sokdam*) muhim o‘rin tutadi. Ular xalqning ko‘p asrlik hayotiy tajribasi, dunyoqarashi, axloqiy qadriyatlari va estetik qarashlarini o‘zida mujassam etadi. Ayniqsa, maqollarda qo‘llanilgan metafora va ramzlar tilning nafaqat kommunikativ, balki lingvopoetik imkoniyatlarini ham yorqin namoyon qiladi.

Koreys maqollarida metaforaning o‘rni

ISSN 3030-3907

Metafora — bir predmet yoki hodisani boshqa bir predmet orqali obrazli ifodalash vositasi bo‘lib, koreys maqollarida keng qo‘llaniladi. Metaforalar orqali abstrakt tushunchalar konkret obrazlar yordamida ifodalanadi.

Masalan:

- *“호랑이 굴에 가야 호랑이 새끼를 잡는다”*
- (Yo‘lbars iniga kirmasang, uning bolasini tutolmaysan)

Bu maqolda “yo‘lbars ini” — xavf va tavakkalchilikni, “yo‘lbars bolasi” esa — katta yutuq yoki maqsadni anglatadi.

Bu yerda metafora inson hayotidagi risk va muvaffaqiyat o‘rtasidagi bog‘liqlikni badiiy tarzda ifodalaydi.

Ramzlarning lingvopoetik xususiyatlari

Koreys maqollarida ko‘plab ramziy obrazlar mavjud bo‘lib, ular milliy madaniyat bilan chambarchas bog‘liq:

- Yo‘lbars (호랑이) — kuch, xavf, hokimiyat ramzi
- Tulki (여우) — ayyorlik, hiyla-nayrang
- Baliq (물고기) — hayotiy imkoniyat yoki omad
- Suv (물) — hayot, poklik yoki o‘zgaruvchanlik

Masalan:

- *“가는 말이 고와야 오는 말이 곱다”*
- (Yuborilgan so‘z chiroyli bo‘lsa, qaytgan so‘z ham chiroyli bo‘ladi)

Bu maqolda so‘z ramziy ma’noda insonning muomalasi va axloqini ifodalaydi.

3. Lingvopoetik vositalarning uyg‘unligi

Koreys maqollarida metafora va ramzlar ko‘pincha boshqa lingvopoetik vositalar bilan birgalikda ishlatiladi:

- Parallelizm (gaplarning o‘xshash tuzilishi)
- Antitezis (qarama-qarshilik)
- Alliteratsiya va ritm

Masalan:

- *“작은 고추가 맵다”*
- (Kichik qalampir achchiq bo‘ladi)

Bu maqolda kichik hajm — katta ta’sir g‘oyasi metafora orqali berilib, qisqa va ritmik shaklda ifodalangan.

Milliy-madaniy xususiyatlar

Koreys maqollaridagi metafora va ramzlar milliy hayot tarzi, urf-odatlar va tarixiy tajribaga asoslanadi. Qishloq xo‘jaligi, tabiat va hayvonot dunyosi bilan

ISSN 3030-3907

bog‘liq obrazlar juda ko‘p uchraydi. Bu esa koreys xalqining tabiat bilan uyg‘un yashash falsafasini aks ettiradi.

Masalan:

- *“벼는 익을수록 고개를 숙인다”*
- (Guruch pishgan sari boshini egadi)

Bu maqolda pishgan guruch — bilimli va dono inson, bosh egish esa — kamtarlik ramzi sifatida qo‘llanilgan.

Metafora va ramzlarning kommunikativ vazifasi

Metafora va ramzlar:

- murakkab fikrlarni qisqa va aniq ifodalashga yordam beradi;
- esda qolish darajasini oshiradi;
- tarbiyaviy va didaktik funksiyani bajaradi;
- tinglovchiga kuchli emotsional ta’sir ko‘rsatadi.

Maqol janrining filologik tadqiq etilishi

1. Xalq ma’naviy merosi doirasida

Maqollar dastlab xalqning kundalik hayoti va amaliy tajribasi asosida shakllangan hikmatli iboralar sifatida yuzaga kelgan. Koreys folklor an’analarida maqollar ertaklar, rivoyatlar, afsonalar hamda axloqiy pand-nasihatlar bilan chambarchas bog‘liq holda rivojlangan. Bambuk va yo‘lbars obrazlari koreys madaniyatida alohida ramziy ahamiyat kasb etib, mos ravishda poklik va kuch timsoli sifatida talqin qilinadi. O‘zbek maqollarida bu obrazlarning to‘g‘ridan-to‘g‘ri mos keluvchi variantlari mavjud bo‘lmasa-da, funksional jihatdan o‘xshash ifodalar uchraydi.

2. Tilshunoslik va adabiyotshunoslik yondashuvlari

XIX–XX asrlarda maqollar ilmiy tadqiqot ob’ektiga aylana boshladi. Tadqiqotlarda ularning sintaktik tuzilishi, ritmik xususiyatlari, metaforik tabiati hamda milliy tafakkur bilan aloqasi o‘rganildi. Maqollar qisqa shaklga ega bo‘lishiga qaramay, ko‘p qatlamli ma’noni mujassamlashtiruvchi til birliklari sifatida baholandi.

3. Qiyosiy va kognitiv yondashuvlar

Zamonaviy tadqiqotlarda maqollar kognitiv-semantik nuqtayi nazardan ham o‘rganilmoqda. Bu yo‘nalishda hayvon obrazlarining ramziy vazifasi, metaforik modellar, madaniy kodlar va qadriyat tizimining aks etishi muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, tulki obrazining ayyorlik bilan bog‘lanishi ikki xalq maqollarida ham kuzatiladi, biroq semantik talqinida ayrim farqlar mavjud.

Maqol janrining nazariy xususiyatlari

1. Semantik ixchamlik

ISSN 3030-3907

Maqollar hajman qisqa bo‘lsa-da, keng mazmunni o‘zida jamlaydi. Koreys maqollarida hayvon obrazlari orqali umumiy hayotiy haqiqatlar ifodalanadi. Bu hol metaforaning universalligini ko‘rsatadi.

2. Sintaktik qurilish

Koreys maqollarida qarama-qarshilik, parallelizm va qisqa fe’llar asosidagi tuzilmalar keng uchraydi. Bunday shakl mazmunni ta’sirchan va esda qolarli qiladi.

3. Lingvopoetik xususiyatlar

Koreys maqollarining lingvopoetik tabiati obrazlilik, ritm, metaforik kuch va emotsional ta’sirchanlik bilan belgilanadi. Hayvonlar va tabiat unsurlari badiiy ifodaning asosiy manbai hisoblanadi.

4. Ijtimoiy-madaniy funksiyalar

Koreys maqollari jamiyatda axloqiy me’yorlarni mustahkamlash, mehnatsevarlik, ehtiyotkorlik va ijtimoiy tartibni targ‘ib qilish vazifasini bajaradi. Ular orqali pand-nasihat shaklida ijtimoiy tajriba avloddan avlodga o‘tadi.

Koreys va o‘zbek maqollarida metafora va ramzlarning qiyosiy tahlili

1. Umumiy jihatlar

• Hayvon obrazlari orqali inson xarakteri ifodalanadi;
• Metafora tarbiyaviy maqsadga xizmat qiladi;
• Tuzilish jihatidan qisqa va lo‘nda shakl ustun;
• Jamiyat qadriyatlari aks ettiriladi.

2. Farqli jihatlar

Koreys maqollarida konfutsiylik an’analari ta’siri kuchli bo‘lib, tartib-intizom va ijtimoiy uyg‘unlik g‘oyalari ustuvor hisoblanadi. O‘zbek maqollarida esa diniy-ma’naviy qadriyatlar, jasorat va mehnatsevarlik motivlari ko‘proq uchraydi.

Metafora va ramzlarning lingvopoetik ahamiyati

Koreys maqollarida metafora obraz yaratish bilan birga axloqiy va ijtimoiy g‘oyani qisqa shaklda yetkazish vazifasini bajaradi. Lingvopoetik jihatdan metafora:

• obrazlilikni kuchaytiradi;
• emotsional ta’sirni oshiradi;
• mazmunni ixcham ifodalaydi;
• xalq tafakkuri va madaniy kodni aks ettiradi.

Koreys metaforik maqollarining asosiy guruhlari

1. Hayvon obrazlariga asoslangan metaforalar

Yo‘lbars — kuch va xavf, tulki — ayyorlik, it — sadoqat yoki mensimaslik, tovuq — ojizlik yoki beparvolik, maymun — e’tiborsizlik, kit — qudrat, qisqichbaqa — zaiflik ramzi sifatida qo‘llanadi.

ISSN 3030-3907

2. O‘simliklar bilan bog‘liq metaforalar

Bambuk poklik va qat’iyatni, o‘rmon jamiyatni, gullash esa rivojlanish va farovonlikni anglatadi.

XULOSA.

Koreys xalq maqollarida metafora va ramzlar muhim lingvopoetik qatlamni tashkil etadi. Hayvonlar, o‘simliklar va tabiat hodisalari orqali yaratilgan obrazlar koreys xalqining tarixiy tajribasi, madaniy qadriyatlari va axloqiy qarashlarini ifodalaydi. Ularni o‘zbek maqollari bilan qiyoslash ikki xalqning tafakkur tizimidagi o‘xshashlik va farqlarni aniqlash imkonini beradi. Tadqiqot natijalari lingvopoetik yondashuv maqollarni o‘rganishda muhim ilmiy yo‘nalish ekanini ko‘rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ibodullayeva G. (2025). O‘zbek tilshunosligida maqollarni o‘rganishning nazariy asoslari. CyberLeninka.
2. Jo‘rayeva B., Sharipova M. (2023). O‘zbek xalq maqollarining semantik xususiyatlari. *Zamonaviy o‘zbek tili*, 2, 124–131.
3. Qurbonov A. (2020). O‘zbek maqollarida badiiy obrazlilik va metafora masalalari. *O‘zbek tili va adabiyoti*, №5, 88–95.
4. Yuldasheva O. (2024). Koreys xalq maqollarining semantik va struktural tizimi. CyberLeninka.

ISSN 3030-3907